

A csalók

Marcel Carné filmje párizsi fiatalok válságáról

Párizs két nagy filmszínházában nemrégiben mutatták be Marcel Carné, a világhírű rendező „Les tricheurs” („A csalók”) című új alkotását. A film körül azóta is széleskörű, szenvedélyes vita folyik. A vélemények megoszlanak; a film hívei éppoly hevesen védik és dicsérik Carné új művét, mint amilyen elkeseredetten támadják ellenfelei.

»A csalók« kényes, de fájóan valószínűs, égetően aktuális kérdést, fiatalok válságát viszi filmre; a párizsi Saint Germain des Prés-i kávéházakban és dancingsokban tanyázó fiatalok egy csoportjának életéről fest döbbenetesen sívár képet. »A csalók« nem történetével tűnik ki. Carnét, a *Ködös utakon*, a *Felkel a nap*, a *Hotel du Nord*, a *szerelmem városa* és sok más emlékezetes fim alkotóját a környezet, az emberek, a jellemek, a hangulat és a részletek legalább annyira érdeklik, mint maga a történet, amely sokszor csak később, a munka folyamán alakul ki. Így volt ez, mint Carné maga elmondja, új filmjénél is. »A csalók« ellenfelei sem annyira a film meséjét, mint inkább a fiatalok, életük ábrázolását támadják.

Carné filmjének szereplői, a »banda« tagjai a társadalom legkülönbözőbb rétegéből vetődnek össze. Közös vonásuk, hogy irtóznak a munkától, nem törődnek senkivel és semmivel, tagadnak minden társadalmi konvenciót, családot, barátságot, munkát és szerelmet. Egymás társaságában is magányosok, akik az alkohol mámorában, a jazz-ben, a táncban és a szerelmeskedésben keresnek pillanatnyi menekülést az élettől és saját maguktól is. Élvezni akarják a létet addig is, míg — mert ezt hiszik — a drogénbomba elvégzi a »nagytakarítást«.

Életszemléletük fonákja azonban, hogy ugyanakkor, mikor »szabadságukat« féltve minden »tabu«-tól, tagadják a társadalmi szokásokat, maguk teremtik meg saját tabúikat, szigorú törvényeiket. Például érzelmesnek, gyengédnek, szerelmesnek lenni vagy — ami még rosszabb — ilyen

érzéseket kinyilvánítani: megvetendő, tilos.

Ebből a sajátságos konformizmusból, a maguk alkotta konvekcionális-musból fakad a film összeütközése, a tragédia. Mic, az anyjától, testvérétől külön élő szegény lány és Bob, az előkelő, gazdag szülők fia, aki abahagyja egyetemi tanulmányait, hogy a banda életét élje, szerelmek egymásba. Ezt azonban nem vallják, nem vallhatják meg. A banda egyik tagja megszarolja volt szeretőjét, egy előkelő társaságbeli aszszonyt. Bobot bízzák meg azzal, hogy egy közvetítőnek átadja az asszony által szeretőjének írt kompromittáló leveleket — 630 000 frankért. Miért éppen ennyiért? A pénzt Mic-nek ítéli a banda. Mic pedig ki akarja fizetni szobabértartozását (20 000 frank), már régóta vágyik egy Jaguár-autóra (használtan 600 000 frank), marad 10 000 — benzinre. Ha Bob nem vállalja az ügy lebonyolítását — megrettent szájhős; ha Mic ellenzi a vállalkozást, Bob kijelölését — afféle szerelmes gépirólány, nem igazi »felszabadult«, egyikük sem való a bandába.

Bob teljesíti a feladatot. A pénzzel Mic-hez siet; félreérthetetlen helyzetben találja Alain-nel, a banda egyik vezérével. Döntő pillanatok. De Alain jelenlétében sem Mic sem Bob nem meri feltárni az igazat, bevallani szerelmüket. Bob csömörről telve, mindentől undorodva, az ágyra dobja a pénzt és távozik. Mic megvásárolja az autót, egyre gyorsabban száguld az éjszakákban, neki-hajt egy teherautónak — meghal. A mindent tagadók saját magukat is megtagadják, saját magukat, érzelmeiket csalják meg.

Carné szinte dokumentáris hűséggel tárja fel filmjében a banda tagjainak életét, a fiatalok válságát. A probléma mindenkit érint. »A film nézője — írja a „Les lettres francaises”-ben Michel Capdenac — törvényszéki tárgyalóteremben ül: ki vádlottnak, ki tanúnak érezheti magát.«

Valószínűleg nem véletlen, hogy míg a fiatalok általában a film mellett foglalnak állást, az idősebbek közül sokakat valósággal felháborít. »A csalók« ugyanis érezteti, hogy a fiatalok ilyen életszemléletének, váltságának kialakulásában környezetük, az idősebbek, a szülők sem mentesek a felelősségtől. Sokan nyilván vádlottaknak érezhetik magukat, ezért hányják Carné szemére, hogy a valóságot eltorzítva, a fiataloságot, az egész fiatalságot vádolja. Ezzel szemben például Georges Sadoul, aki elragadtatással ír a filmről és köszönetet mond érte, éppen azt domborítja ki a Les lettres françaises-ben, hogy Carné nem a bogarász hüvös tárgyilagosságával, nem is valami erkölcsstanár magas piedesztáljáról ábrázolja, hanem meleg emberiséggel, megértéssel övezi szánalmas hőseit, igyekszik elemezni, megérteni őket. Carné filmjének szereplői — hangoztatja még Sadoul — valamennyien jellegzetes típusai a mai fiatalságnak, de — mint a filmből világosan ki is derül — nem az egész fiatalságnak.

Az Expressben és a Les lettres françaises-ben Marcel Carné válaszol támadóinak. — Több mint húsz éve járok a Saint Germain des Prés kávéházaiba — mondja. — Lehet vitatni »A csalók« drámái felépítését, meséjét, rendezését, de hogy a filmben ábrázolt társadalmi jelenség

nem létezik, az nem igaz. Személyesen ismerem azokat a fiúkat és lányokat, akikről a film szól. A fiatalok nem nagy százaléka él így. De aki csak három órát tölt, mondjuk a Café Bonaparte-ban, számos fiatalot láthat, aki némi eltéréssel, szakasztott olyan, mint a film szereplői.

Carné két évig dolgozott új filmjén. Állandóan igénybe vette »A csalók« világát jól ismerő fiatalok segítségét sokszor kérte ki véleményüket, tanácsukat. Saint Germain des Prés-i kávéházakban és dancingsokban otthonos fiatalok szállították a törzsvendégek eredeti beszédmodorát, argóját, kiszólásaikat Carnének és a párbeszédék szerzőjének, Jaques Sigurd-nak. A film szereplőinek javarésze is »eredeti«. Carné »A csalók« világából toborozta őket. Fiatal, alig ismert színészek játsszák — a kritikusok szerint nagyszerűen — a film négy főszerepét is: Clo-t, az arisztokrata lányt Andréa Parisy, Mic-t Pascale Petit, Bob-ot Jacques Charrier, Alain-t pedig Laurent Terzieff.

A filmet egyébként tizenhat éven aluliak is megnézhetik. Tíz szavazattal kilenc ellenében és egy tartózkodással, így döntött a cenzúra bizottság. A tilalom ellen szavazott a bizottság valamennyi hivatásos filmese. A tilalom mellett: a minisztériumok valamennyi képviselője.

B—6

Laurent Terzieff.
Pascale Petit.

